

REMISSVAR

2008-06-18

Dnr: SU 302-1012-08

Rektor

Handläggare
Peter af Trampe
kanslichef

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Betänkandet Värna språken – Förslag till språklag (SOU 2008:26)

Stockholms universitet har anmodats yttra sig över rubricerat betänkande och vill anföra följande:

Lagförslaget är utformat som en skyldighetslag för det allmänna att både värna språk och att svara för att enskilda får tillgång till språk. I överensstämmelse med utredningsdirektiven innehåller lagförslaget inte några tvingande regler. Inte heller föreslås någon sanktion vid överträdelse av lagens bestämmelser. Man kan naturligtvis ifrågasätta värdet av en sådan lag. Stockholms universitet ställer sig emellertid av flera skäl positivt till lagförslaget.

För det första bör det inte bortses ifrån det symbolvärde som det kan innebära att en viss frågeställning behandlas i lag. Den enskilda individens möjlighet att utveckla och använda svenska och i förekommande fall sitt minoritetsspråk är en angelägenhet för hela samhället. Lagförslaget ger här en tydlig signal om att samhället tar ett ansvar.

För det andra har Sverige sedan 1999 fem erkända minoritetsspråk och det kan snarast framstå som märkligt att dessa minoritetsspråk men inte det svenska språket är reglerat i lag. Det är i sammanhanget också positivt att lagen inte endast omfattar svenska språket, som föreslogs i det tidigare betänkandet, Mål i mun – Förslag till handlingsprogram för svenska språket, SOU 2002:27. Särskilt positivt är också att teckenspråket de facto likställs med de nationella minoritetsspråken.

I det följande vill universitetet ta upp några enskildheter i förslaget.

I 15 § görs en distinktion mellan nationella minoritetsspråk och övriga icke-svenska språk som talas som modersmål av personer bosatta i Sverige. Det sägs att "den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket", medan den som har ett annat modersmål endast garanteras rätt att utveckla och använda sitt språk. Det anmärkningsvärda här är att rätten att lära sig ett minoritetsspråk kopplas till tillhörighet i en nationell minoritet. Det finns emellertid ingen självklar koppling mellan minoritetsspråk och etnisk tillhörighet. Exempelvis är minoritetsspråket jiddisch endast ett av en lång rad språk som använts av en och samma etniska minoritet.

14 § i förslaget behandlar svenskan ställning i EU och språkanvändningen i EU-arbetet. Det kan ifrågasättas om 14 § 2 st inte bör formuleras om alternativt utgå. Bestämmelsen kan genom uttrycket "ska" ge intrycket att vara tvingande trots att bestämmelsen inte är det. Uttrycket särskilda skäl i lagtexten indikerar vidare att det endast är i undantagssituationer som ett annat språk än svenskan får användas när någon företräder Sverige i EU när tolk erbjuds. Bestämmelsen bör ges en utformning som överensstämmer med dess icke tvingande karaktär genom att ordet "ska" ersätts av ordet "bör" och att uttrycket "om det inte av särskilda skäl är lämpligare att använda ett annat språk" därvid utgår. Ett annat alternativ är att 14 § 2 st i lagförslaget helt utgår och att den gällande regleringen bibehålls. Att i en språklag tvinga den som företräder Sverige i EU att använda svenska när tolk erbjuds istället för att låta företrädaren eller dennes arbetsgivare avgöra vilket språk som är lämpligt att använda, kan knappast anses ändamålsenligt eller rimligt.

Stockholms universitet förutsätter att vad som sägs i 10 § 1st att språket ska vara svenska i "organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet" inte innebär någon förändring för de akademiska verksamheter som nu äger rum på något annat språk (exempelvis doktorsdisputationer på engelska eller doktorspromotioner på latin).

5 § bör formuleras om. I meningen förekommer ordet "som" inte mindre än fyra gånger, vilket kan upplevas som en onödig upprepning och mindre elegant. Ett förslag till utformning av 5 § är: "Som huvudspråk är svenskan samhällets gemensamma språk. Detta ska alla som är bosatta i Sverige ha tillgång till och kunna använda inom alla samhällsområden."

Vad gäller termen "huvudspråk" så föreslogs den redan i betänkandet "Mål i mun", men var då inte definierad. Det är enligt Stockholms universitet lämpligt att man nu ger termen en definition. Det bör dock noteras att man knappast kan finna motsvarigheter till denna term i andra länders lagstiftning. Däremot förekommer ofta termerna "officiellt språk", "nationalspråk" och liknande. Termen är dessutom problematisk eftersom det är oklart hur den ska tillämpas på andra länders språk. Kan exempelvis ett land ha mer än ett huvudspråk?

Sammanfattningsvis tillstyrker Stockholms universitet i huvudsak lagförslaget, men anser att utformningen av vissa lagbestämmelser bör ändras.

Detta ärende har beretts av en expertgrupp bestående av professor Östen Dahl (Institutionen för lingvistik), universitetslektor Gunilla Jansson (Institutionen för nordiska språk) och universitetslektor Ronny Hagelberg (Juridiska institutionen).

Lena Gerholm

Peter af Trampe